

Trappan - sju steg för att ingripa vid osakligt beteende

Instruktioner för scoutledare

Finska versionen gjord av Pohjan Veikot, Saana Korkiala, Emilia Körkkö och Raisa Lindeman.
Översatt och bearbetad av FiSSc:s Trivselteam, Nanna Vartio och Tove Hagström, 2021.

Så här använder du Trappan

Du kan använda Trappan som modell och ram för att ingripa när det sker icke-önskat beteende i din scoutgrupp, t.ex. om någon mobbar eller trakasserar andra, eller bryter mot gruppens gemensamma regler. Gå vidare till nästa steg i Trappan om samma person bryter mot överenskomna regler på nytt, eller gå direkt till ett högre steg i Trappan om det som händer är allvarligt. Bedöm alltid situationen tillsammans med andra ledare eller en vuxen. Trappan går att anpassa enligt kårens storlek och behov.

De sju trappstegen

Gruppenivå	2
1. Det första trappsteget: Fostrande samtal i enrum	2
2. Det andra trappsteget: Gå igenom situationen tillsammans i gruppen	2
3. Det tredje trappsteget: Ring till vårdnadshavaren	3
4. Det fjärde trappsteget: Gör upp en handlingsplan	4
Avdelningsnivå	5
5. Det femte steget: Fostrande gruppsamtal med den åldersgruppsansvariga ledaren	5
6. Det sjätte trappsteget: Möte med vårdnadshavarna	5
Kårledningsnivå	7
7. Det sjunde trappsteget: Kårens ledning tar tag i saken	7
Möjliga åtgärder	7
Bilagor	7
Kontaktuppgifter	7
Handlingsplan	8

De sju trappstegen

Gruppnivå

1. Det första trappsteget: Fostrande samtal i enrum

Håll ett fostrande samtal i enrum med barnet/den unga när hen bryter mot de gemensamma reglerna för första gången. Målet med samtalet är att få barnet/den unga att förstå vilka regler hen har brutit mot och hur. Det viktigaste är att samtalet är fostrande och att ledaren och barnet/den unga tillsammans hittar fungerande lösningar. Gå vidare till nästa trappsteg om situationen kräver det.

Handla så här:

- Handla genast då någonting har hänt, helst samma dag.
- Samtalet ska inte ske inför de andra. Gå till ett annat utrymme eller tillräckligt långt bort från gruppen. Tänk på hur långt era röster kan höras, ljudet bär t.ex. väldigt långt vid vatten!
- Syftet med samtalet är att hitta en lösning.
- Kom ihåg den fostrande delen. Barnet/den unga ska förstå vad som har hänt och varför ni har det här samtalet.
- Anpassa ditt eget beteende enligt situationen.
- Om du inte är barnets egen ledare, berätta om samtalet för barnets egna ledare.
- Om flera personer varit involverade i situationen, gå igenom situationen med dem alla. Till exempel om någon blivit retad ska du som ledare först tala med den som blivit retad och sedan reder ni tillsammans ut situationen genom att prata med den som retat. Ofta är en ursäkt på sin plats!
- Om situationen kräver det, ta kontakt med föräldrarna och/eller den åldersgruppsansvariga ledaren.
- Kom ihåg att hålla andra ledare uppdaterade om situationen.

Tips:

- Använd förnamn och jag-tilltal: "Jag blir ledsen när du Erik ..."
- Börja med att höra hur den som brutit mot en regel uppfattar situationen: "Erik, berätta varför vi är här..."
- Försäkra dig i slutet om att den som kallats till samtalet känner sig hörd: "Känner du att detta samtal var rättvist?"

2. Det andra trappsteget: Gå igenom situationen tillsammans i gruppen

Gå vidare till det andra trappsteget om barnet/den unga bryter mot samma regel en gång till. Det går också bra att hoppa direkt till det andra trappsteget om en hel grupp har agerat mot reglerna.

Handla så här:

- Om det behövs en gemensam genomgång ska den ske genast efter det fostrande samtalet.
- Behandla situationen neutralt och kom ihåg att respektera alla inblandade.
- Syftet är att fostra alla inblandade.
- Detta steg kan också genomföras som ett fostrande samtal med hela gruppen, utan att nämna några namn eller ge närmare information om det som har hänt.

- Gå igenom gruppens regler och ändra dem vid behov.
- Ledarens viktigaste uppgift är att se till att genomgången är rättvis och trygg för alla inblandade
- Det är viktigt att alla är på samma nivå under diskussionen. T.ex. så att alla sitter tillsammans på golvet eller runt ett bord (gäller också ledaren). På detta sätt är det lättare att se till att diskussionen är rättvis och att ingen får mer makt i förhållande till de andra.
- Kom också ihåg att fråga vad de tystlåtna tycker och tänker!
- Använd gärna olika aktiverande metoder som gör gruppen mer delaktig under genomgången. Be en kompis eller trygghetspersonen om hjälp om du inte behärskar sådana metoder. Det finns alltid hjälp att få!
- Låt alla som varit inblandade i situationen vara med om genomgången (enligt vad situationen tillåter). Vid verbala trakasserier, ta med både den som trakasserat och offret.

Tips:

- Använd ett neutralt språk: "Erik slog" eller "Erik knuffade". INTE "Erik slog på käften".
- Det fostrande samtalet kan också ske utan att nämna namn och närmare detaljer. T.ex. "Hur är det att vara här om någon knuffas?"

3. Det tredje trappsteget: Ring till vårdnadshavaren

Tredje gången gillt. Om det uppstår problem med samma person en tredje gång är det dags för det tredje trappsteget. Det går bra att hoppa över det första och det andra steget om situationen känns allvarlig och det genast känns bäst att involvera vårdnadshavarna.

Handla så här:

- Handla genast då någonting har hänt!
- Behandla situationen med barnet/den unga (enligt trappsteg 1).
- Berätta för barnet/den unga varför ni ska ringa hem: det är viktigt att vårdnadshavarna vet vad som händer i scouterna. Det är också viktigt att barnet/den unga själv berättar sanningsenligt om situationen och om påföljderna.
- Kom överens om vad ni ska berätta för vårdnadshavarna eller vårdnadshavaren.
- Ring vårdnadshavaren och berätta kort varför och varifrån du ringer: *"Hej, det är (ledarens namn) från (lägrets eller utfärdens namn)! Er Lasses lägerupplevelse blev inte riktigt som det var tänkt, och han får nu själv berätta vad som har hänt."*
- Barnet/den unga/Lasse fortsätter:
 - Vad har hänt? *"Jag slog Olle och han föll och slog sitt huvud och nu är han på sjukhus"*
 - Vilka är påföljderna? *"Jag bad om ursäkt och vi kom överens om att jag inte ska slå Olle och att jag är vän med alla, och jag diskar Olles tallrikar."*
- Var beredd på att barnet/den unga börjar gråta. Det kan vara jobbigt att erkänna för den egna vårdnadshavaren att hen gjort fel.
- Efter samtalet kan ni ännu prata om saken och om hur det känns. Vid behov kan du trösta barnet: *"Det är inte jordens undergång, nu fortsätter vi och gör smartare val"*.
- Meddela den åldersgruppsansvariga ledaren om samtalet till vårdnadshavarna senast direkt efter att ni ringt samtalet eller gärna redan före det.

Vårdnadshavarnas kontaktuppgifter finns i Kuksa!

4. Det fjärde trappsteget: Gör upp en handlingsplan

Om barnet/den unga inte har förändrat sitt beteende även om ni gått igenom de tre trappstegen hittills är det dags att avancera till det fjärde trappsteget. Här är målet att göra ett bindande avtal i form av en handlingsplan i vilket barnet/den unga förklarar hur hen ska förbättra sitt beteende och förbinder sig till de påföljder ni tillsammans kommer överens om. Detta steg kan inte vara det första steget för att ingripa i en situation. Börja med trappsteg 1-3 eller gå direkt till något av de senare trappstegen. Detta är det sista trappsteget som ligger på gruppledarens ansvar.

Handla så här:

- Kontakta den åldersgruppsansvariga ledaren senast i detta skede!
- För att ni ska kunna göra upp en handlingsplan måste ni först föra det fostrande samtalet om det osakliga beteendet.
- Gör gärna anteckningar under det fostrande samtalet.
- Som bilaga finns en färdig botten för en handlingsplan (I slutet av PDFen).
- Syftet är att påverka barnets/den ungas framtida beteende, inte fokusera på det tidigare osakliga beteendet.
- Be en åldersgruppsansvarig ledare eller en trygghetsperson om hjälp om du är osäker på hur du ska sköta situationen.
- Målsättningarna i handlingsplanen ska vara realistiska, de måste alltså vara vara möjliga att uppnå.
- Överenskommelserna i handlingsplanen är ovillkorliga. Om någon bryter mot överenskommelserna leder det till konsekvenser. Konsekvenserna ska också antecknas i avtalet.
- Kontakta vårdnadshavarna och berätta om avtalet, antingen via telefon eller så att de är med med om att göra upp avtalet.
- Handlingsplanen ska skrivas under av både barnet/den unga och scoutledaren, kopieras upp och tas med hem.
- Ta tre kopior: en åt ledaren och två åt barnet. En av kopiorna ska returneras till ledaren med vårdnadshavarens underskrift.
- Fundera också på positiva påföljder om barnet följer handlingsplanen. Det är viktigt att glädjas åt framgångar!

Tips:

- Skriv inte: *"Jag lovar att vara snäll"*, för hur mäter man om detta lyckats?
- Skriv i stället: *"Jag lovar att tilltala andra artigt. Jag lovar att jag ska lyssna när andra har ordet. Jag lovar att jag inte ska knuffa andra."*
- Vad händer om barnet/den unga inte lyckas följa handlingsplanen? *"Om jag bryter mitt löfte får jag inte delta i nästa hajk."*

Viktigt:

- Löftena ska vara realistiska.
- Konsekvenserna ska vara måttliga.
- Föräldrarna ska vara medvetna om handlingsplanen.

Avdelningsnivå

5. Det femte steget: Fostrande gruppsamtal med den åldersgruppsansvariga ledaren

Vid detta skede i trappan är det den åldersgruppsansvariga ledarens ansvar att driva processen framåt, men fortsättningsvis sker det i samarbete med gruppledarna. Gruppledarnas uppgift är att hålla den åldersgruppsansvariga ledaren uppdaterad om gruppens läge. Alla kårer är inte lika stora och har inte samma uppbyggnad. Det viktiga här är att en mer utomstående ledare, en vuxen, träder in som stöd.

Handla så här:

- Gruppledarna och den åldersgruppsansvariga ledaren går igenom situationen tillsammans före det fostrande samtalet.
- Fundera tillsammans på hur saken ska behandlas.
 - Aktiverande metoder kan fungera bättre i gruppen om en obekant ledare är på plats.
- Målsättningen är att hitta en lösning för att gruppen ska kunna fortsätta sin verksamhet.
- Försök hitta en gemensam tidpunkt för detta samtal. Ta med någon annan vuxen om den åldersgruppsansvariga ledaren inte går att nå.
- Tips för den åldersgruppsansvariga ledaren:
 - Kom ihåg den fostrande faktorn! Syftet är att barnen/de unga ska lära sig någonting, inte att de ska skämmas.
 - Relatera din reaktion till situationen. Mindre allvarliga händelser kräver mindre reaktioner, i allvarligare fall ska ledarna vara mera allvarsamma.
 - Uppmuntra alla att berätta sin åsikt. Beakta speciellt de tystlåtna.
 - Lyssna noggrant samt sätt ord på och upprepa barnens/de ungas synpunkter och känslor. Kontrollera att du uppfattat situationen på rätt sätt.
 - Berätta till slut hur ärendet framskrider. Till exempel att du som åldersgruppsansvarig ledare kommer och kollar läget om en månad.
- Trampa inte gruppledarna på tårna. Ta även deras synpunkter i beaktande.

6. Det sjätte trappsteget: Möte med vårdnadshavarna

Vid detta skede ligger ärendet på den åldersgruppsansvariga ledarens ansvar, men samarbetet med gruppledarna fortsätter. Situationen kan vara väldigt inflammerad: gruppledarna kan vara trötta, uppgivna och irriterade över hela situationen. Den åldersgruppsansvariga ledaren har en klar uppgift: att leda processen. Hen kan föra fram andra synvinklar i mötet med vårdnadshavarna och kommunicera kring det skedda på ett mera neutralt sätt än gruppledarna klarar av.

Förberedelse:

- Vid mötet ska minst en vårdnadshavare, barnet/den unga, gruppledaren och den åldersgruppsansvariga ledaren närvara. Två ledare ska vara på plats, inte en eller tre. Om ledarna är fler än två kan vårdnadshavaren och barnet/den unga känna sig hotade. Om en ledare närvarar ensam kan hen senare hamna i en otäck ord mot ord-situation.
- Berätta vilka som ska delta i mötet så att det är klart för alla redan i förväg.
- Den åldersgruppsansvariga ledaren ska på förhand meddela kårcheferna om mötet.
- Den åldersgruppsansvariga ska också planera mötet på förhand och förbereda sig för det genom att ta reda på fakta och bevis samt planera en stomme för diskussionen.

- Den åldersgruppsansvariga ledaren ska delta i mötet med en samarbetsattityd och koncentrera sig på att hitta lösningar. Detta innebär att utgå ifrån att alla står på samma sida i ärendet och att alla vill nå en rättvis slutsats. Det viktigaste är att alla kan avlägsna sig från situationen med nya slutsatser utan att förlora ansiktet.
- Be om hjälp med planeringen om det känns bättre så. Om situationen pågått länge och du misstänker att du inte kan förhålla dig neutral under mötet, be om hjälp.
- Ta med handlingsplanen, ifall en sådan redan gjorts tidigare.

Under mötet:

- Mötets ansvarsperson och ordförande är den åldersgruppsansvariga ledaren.
- Börja mötet med att be vårdnadshavarna berätta sin uppfattning om situationen och om sina tankar om mötet. På detta sätt får du en uppfattning om vårdnadshavarnas förhandsuppfattningar.
- Gå kort igenom alla åtgärder hittills och vilka deras följder har varit.
- Repetera vad som skett sedan det senaste steget, och varför ni har samlats till möte.
- Fråga barnet/den unga hur hen tycker att han borde agera för att kunna fortsätta i scouterna. Kräv konkreta svar.
 - Inte: *"Jag ska vara snäll"*
 - I stället: *"Jag tilltalar mina vänner artigt, jag knuffas inte, jag deltar i programmet ..."*
- Gör en ny handlingsplan eller uppdatera den gamla.
- Kom överens om en försöksperiod, under vilken barnet/den unga prövar om hen kan delta i scoutverksamheten.
 - Försöksperioden ska vara längre än en vecka men kortare än sex månader.
 - Kom överens om ett pris/konsekvenser för försöksperioden. T.ex. får/får inte delta i ett läger/en hajk/en seglats.
- Kom ihåg att glädjas åt framgångar om det finns orsak till det!

Instruktioner inför mötet:

- Lyssna mera än du talar.
- Var försiktig: vårdnadshavare är ofta känsliga när det gäller deras egna barn.
- Se till att alla får muntur.
- Håll mötet i ett lugnt utrymme och boka tillräckligt med tid.
- Berätta i början av mötet hur länge det tar (max 1h).
- Trampa inte unga ledare på tårna.

Det sjätte stegets överenskomna konsekvenser

- Ska kommas överens om med vårdnadshavarna under mötet.
- Ska gälla för en begränsad tid: barnet/den unga får inte delta i sommarlägret eller får inte delta i scoutmötena under en månads tid.
- Gemensamma överenskommelser ska följas.
- Den åldersgruppsansvariga ledaren bär ansvaret för att kårcheferna hålls uppdaterade och att överenskommelserna följs.
- Om t.ex. överenskommelsen är att barnet inte får delta i sommarlägret ser den åldersgruppsansvariga ledaren till att barnet inte anmäls till sommarlägret.
- Den åldersgruppsansvariga ledaren ska vara i kontakt med hemmet om en anmälan ändå dyker upp.
- Kom ihåg att glädjas åt framgångar och tacka vårdnadshavarna!

Kårledningsnivå

7. Det sjunde trappsteget: Kårens ledning tar tag i saken

Om alla försök att förbättra situationen misslyckats, kan kårens ledning ta tag i saken. Med det samma flyttas ansvaret från den åldersgruppsansvariga ledaren till kårchefen. Kårledningen bestämmer hur ärendet ska framskrida. I det här skedet brukar situationerna se väldigt olika ut och det finns inga entydiga svar på hur situationen ska lösas.

Möjliga åtgärder

Barnskyddsanmälan

- Kårledningen överväger från fall till fall om det behöver göras en barnskyddsanmälan.
- Beroende på fallet kan barnskyddsanmälan också göras före det sjunde trappsteget. Om en ledare gör en barnskyddsanmälan ska detta ALLTID meddelas till kårchefen och till FiSSc-kansliet (kansliet@scout.fi).

Avstängning från verksamheten/kåren

- Endast kårchefen tillsammans med kårledningen kan genomdriva att en medlem avstängs från kårens verksamhet. Medlemmen kan bli avstängd från verksamheten om hen bryter mot kårens regler och äventyrar de andras säkerhet med sitt beteende.

Bilagor

Kontaktuppgifter

1. Kårens trygghetsperson:
2. FiSSc trivselteam: fissc_ledarstod@kuksa.partio.fi
3. FiSSc-kansliets trygghetspersoner (Andrea Hynynen och Frida Lundberg, fornamn.efternamn@scout.fi)

Handlingsplan

Den här planen görs upp mellan det barn eller den unga som brutit mot gruppens regler och ledarna. Planen ska formuleras tydligt och konkret och gärna så att den som brutit mot reglerna formulerar svaren, med stöd av ledarna/en vuxen.

Hur har _____ agerat osakligt?
(scoutens namn)

Hur lovar _____ förändra sitt beteende? (Konkreta svar)

Om _____ bryter sitt löfte kommer konsekvenserna att vara:

Om _____ håller sitt löfte kommer belöningen att vara:

Det här avtalet kontrolleras nästa gång _____ (tidpunkt)

Avtalspartnernas underskrifter:

(Scoutens namn, underskrift)

(Scoutledarens namn, underskrift)

(Scoutledarens namn, underskrift)